

ГОДИНА II.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 23.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

НИКОЛА КОПЕРНИК.

Сав учени и изображени свет сећа се сада Николе Коперника, који је пре четири стотине година угледао света у Торуну. А сећају се данас тога дива у науци особито наша словенска браћа Чеси и Пољаци, којих се он тиче најближе.

Дед николин, Никола Коперник, пресели се из Чешке г. 1396 у Краков, а отац му Никола г. 1459. у мазовску варош Торун, где узе за жену Варвару Вацелродову. То беху родитељи великог звездара, који се роди 7. (19). фебруара г. 1473. у Торуну, или као што се пољски зваше Тарнув, (Трнов, од чега су Немци направили Торн.)

Никола Коперник, или боље Копрник, побија најбоље онај приговор, који нам долази са стране немачке, да словенско племе није родило човека, који би могао утрти стазе науци и уметности и који би створио нову епоху у њиховом развоју. Јер то је и наука у опште признала, да је Никола Коперник први порушио у науци о звездама птоломејеву систему, која је била завладала у старом и средњем веку, да је он својим главним делом „De revolutionibus orbium coelestium“ произвео праву револуцију не само у тој науци него и у целом умном свету, да је дао нов правац људским назорима о васони, о положају земље у сунчаној системи, те је нарочито својој науци ударио чврст темељ, на ком су после даље градили велики синови других народа, као: Данац Тихо Брахе, Енглеz Њутн, Немац Кеплер, Талијанац Галилеји, Француз Лаплас, и други.

Премда је Коперник целу астрономију према тадашњем стању науке истумачио, језгра је ње-

гове науке ипак у томе, што је први доказао, да је сунце средиште планетскога света, а око њега да се окреће земља с месецом и другим планетама, те тако постаде коперникова система темељ науци о звездама.

Човек се не може доста надивити бистрини коперникова ума, који је без справа и апарата тако тачно схватио природне законе и оборио преко хиљаду година стару птоломејеву систему.

Заслуга дакле коперникова није била само обнова целе астрономије: он је управо основао филозофију природних наука.

Изуметци учених људи не остају ограничени само на њихове мирне собице; они, оденути у почетку смерним плаштем неких начела, прониону полагаано цео свет. С тога су изуметци коперникови, који су невештом оку тако далеко као што му је далеко небо, исто тако важни, као и проналазак новог света. „На послетку,“ — вели учени Немац Ј. Ј. Литров — „као да се геније људскога рода, тако дуго занемарен, након петнаест стотина година опет пробудио из свога дубокога сна. Над Европом, крвљу орошеном и развалинама дивљег варварства засутом, диже он по други пут свој луч, по што се, тако рећи, у Азији и Африци за увек угасио. Том светлошћу расветли нове пределе, невиделе просвети, и непознате досадањој повесници светској. Вођен његовом светлошћу пронађе Колумбо нови свет и Коперник нову планетску систему. С обојицом поче доба другог и бољег друштвенога и душевнога живота.“

И нас Србаља мора се тицати ова прослава успомене славнога Коперника, јер и наш народ,

као огранак великог словенског племена, из ког је поникао Коперник, ваља да има свога дела у слави, коју тај неумрли човек стече целом словенском роду. С поносом дакле можемо ускликнути: Коперник, који је ударио темељ новој астрономији, који је установио филозофску космологију, који је посејао семе ексатним наукама — беше лист наше горе, беше син великога словенскога народа! С тога се и ми од срца радо придружујемо овој светковини, коју сада слави сав учени свет, на име цео словенски род, а у њему

чешки и пољски народ, А придружујемо се овој светковини тим радије, што се слави у време, у које је Словенство приступило као знатан помагач к умној радњи људскога рода, те није неоснована нада, да се овим приступом примичемо све ближе свеколикој науци новoga доба, као што за једну струку њезину створи ново време славни Никола Коперник. Боже дај, да што пре настану и за српски народ прилике, у којима ће моћи уложити све своје силе за своју и за просвету целога човечанства!

ИЗБИРАЧИЦА.

ШАЉИВА ИГРА У 3 ЧИНА С ПЕВАЊЕМ ОД Н. ТРИФКОВИЋА.

(Наставак.)

Штанцика. А ви?

Бранко Пре једног сата.

Штанцика. Ја пре пет минута!

Бранко. Одите да вас загрлим, драги супарниче!

Штанцика. Овамо, несретни супарниче! (Загрле се.)

ПОЈАВА ДЕСЕТА.

Савета, Милица и пређашњи.

Савета и Милица (ступе заједно.) Ах!

Бранко. (Штанцики.) Савета!

Штанцика (Бранку). Милица!

(Савета и Милица поклониле им се и оду без речице.)

Бранко и Штанцика (замисле се.)

Збогом! (Оду нагло.)

ПОЈАВА ЈЕДНАНАЕСТА.

Тошица сам, а за тим **Јован.**

Тошица. Живио! Победа је моја! Господин Бранко је добио кошар, господин Штанцика је добио кошар, а ја, — ја ћу добити Малчику! Идем одмах њојзи!

Јован (ступи.) Госпођица Малчика моли, да је извините, али је за визиту већ доцкан!

Тошица. Доцкан! Доцкан! О, проклето доцкан! (Оде.)

(Завеса пада.)

РАДЊА ТРЕЋА.

(Трем у кући тимићевој. Чује се свирка)

ПОЈАВА ПРВА.

Тимић и Тимићка (улете обоје у собу и баце се на канабета.)

Тимић. Уф! Ала сам се уморио!

Тимићка. А тек ја! Трчи овамо, трчи онамо, послужи овде, послужи онде!

Тимић. Једва сам чекао да почну играти, да одморим своје старе кости! А ти, жено?

Тимићка. Ја? Ја немам старе кости! Ја бих могла са свим лако играти, ал' немам тенцера!

Тимић. Море, жено, зар се ти не ћеш никада опаметити!

Тимићка. За што сада опет да се опаметим? Не ћу да се опаметим!

Тимић. Тако мислим требало би да увидиш, да за тебе није игра!

Тимићка. Није више за мене? Охо, старче!

Тимић. Охо, бако! Ти си канда заборавила да си се венчала године.

Тимићка. Манимо се година! Женске немају година! Године су мушки послови, а ми се женске не мешамо у мушке послове!

(Наставиће се.)

Д И С Т И Њ И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Сеоска простота“ приказивана је први пут у уторак 13. фебруара.

Ако је икад писцу пошло за руком да идеалише драматску особу до највишег ступња, то је без сумње писцу „сеоске простоте“ г. Тепферу. Његова јунакиња Савка (боље би било да је остала Лиза), то није обична простота, као што се виђа на селу (наравно немачком), то је до узора узвишена глупост, то је по готову кретинизам, јер има у њезином раду и таквих момената, где није на чисто са својим полом. Гледећи такву простоту, ми се чисто поносимо што је наш сеоски свет толико напреднији од онога, где је аутор позајмио сиже за своју шаљиву игру. У нас нема девојака, које не би знале да нису удате, шта више мислимо, да је наш сеоски свет женски у томе знању напреднији од варошкога света. Па још ваља знати да то није „паорска“ простота, та Савка; она је пушила адвоката, и ту видимо, колико је весели писац умео да идеалише тај сталеж, кад је у његовом кругу могла да се развије така неисказана простота, која мора да чека док не наиђе случајно какав господичић, да јој разјасни, како је она девојка а не жена, и њезин стари гуњало татор, а не муж. Па још кад кажемо, да у тој неограниченој простоти има нешто, што нам казује, да је све то шала, и да то не треба узети баш тако строго, као што се каже — није ли тада и читав комад узор шаљиве игре? Ми бисмо се огрешили, кад би другачије него у шали хтели оценити ову бесмислену лакрдију, што се зове „сеоска простота“. Нама је то шала, кад у друштву, које се назива културним, има такве пирамидалне простоте, која може да одушеви наше преводиоце, само бисмо волели видети такве дражесне слике у оном пределу где су порасле, а не у лепоме Максимиру, где живи и где се креће паметан свет. Да је преводилац, којом срећом, кад је пошао да посрби то дело, посрбио и име пишчево, морао би и нехотице помислити на лонац, те би ваљда пре него што је ударио пером да преведе овај комад морао опазити, да има пред собом пукнути лонац, кроз који ће исцурити сав мед његова труда, а остати у њему само талог од — воска, да се њиме навошти — али ко? Писац? Та сваки воли да показује свету своја душевна чеда па била она и саката! Или преводилац? Тај је већ више воска заслужио, што није оставио аутора на миру, него га брука износећи га на свет у српском преводу. Ми бисмо имали о г. Тепферу најбоље мњење, да нас није малициозни преводилац узнемирио цело вече звекетом његова лонца. Или је восак ваљда за управу која га је дала приказивати? Ако није мислила управа, да нас рђавим комадом поучи шта је то добар комад, онда није лепо од ње, да нас стави на тако тешку пробу, принуђујући нас да гледамо цело вече празне лонце, а ако је то мислила, онда јој морамо признати да нисмо никако за негативан метод у студији доброга.

Кад не можемо да „навоштимо“ ни писца, ни преводилаца, па ни управу, што морамо осем у залуд утрошеног

времена на представи, још и да подгревамо наша не баш пријатна осећања пишући резенцију о том комаду — онда бисмо желели, да се тим воском добро навошти канап, који ће да привеже то дело за осталу позоришну — макулатуру.

Глумцима нашим служи на част, да су могли игром својом и толико занимати публику у овом комаду; а међу њима особито заслужују похвалу г. Сајевић и наш гост г. Пелеш.

М.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) У народном позоришту у Загребу одређен је за месец март ове године овај позоришни ред представа: 1. марта: „Париска сиротиња,“ (у корист Ј. Бајзове.) — 2. марта: „Ернани“ (опера.) — 4. марта: „Госпође и хусари.“ — 5. марта: „Троваторе,“ (опера.) — 6. марта: „Ловудска сиротиња.“ — 8. марта: „Нарцис,“ (у корист П. Бранија) — 9. марта: „Троваторе,“ (опера.) — 11. марта: „Мејрима.“ — 12. марта: „Париски колотер.“ — 13. марта: „Троваторе“ (опера) — 15. марта: „Свечаност у Бајони,“ (у корист глумице Ружићке.) — 16. марта: „Амелија,“ (опера) — 19. марта: „Фауст,“ (опера) — 20. марта: „Потурчица.“ — 22. марта: „Бајазитова љубав,“ (у корист Т. Јовановића) — 23. марта: „Фауст,“ (опера.) — 25. марта: „Фауст,“ (опера) — 26. марта: „Добричине сељаци.“ — 27. марта: „Сплетка и љубав.“ — 29. марта: „Фауст“ (опера, у корист певачице Бартове.) — 30. марта: „Катарина Хауардова.“

* (Мађарско народно позориште у Пешти.) По извештају, ког је краљ, угарски министар унутрашњих послова поднео сабору, чини главница мађарског народног позоришта свега 756,907 ф. а. вр. У ту своту долази 1840 г. сабором одређена позоришна државна главница од 443,206. и од грофа Карољије путем прилога покушљена главница од 313,701 ф. Приходи од тих главница троше се већином на потребе позоришне. Осим тога добија мађ. нар. позориште из приватне благајне краљевске 84,000 фр. на годину, а и сабор ми је пре негде одредио за ову годину 49,000 фр. а. вр. у име помоћи.

С И Т Н И Ц Е.

* (То ти је разлика.) Кад у Калифорнији пође звонар по крви да купи новце, не забронеца само свакоме испред носа, већ опомиње и мољака речима. Уклучи седи некакав рудар, што копа злато. Црквенак, добар знанац рударев, дође и до њега, те га поче гонити на дар. — „Дај, Виљеме, пружиدير штогод.“ — Не могу! — „А за што не? Није ли ствар вредна дара?“ — Ствар је добра али ја не могу ништа дати! — „Е, као да ја не знам да можеш! Нађи бољег изговора!“ — Е, кад већ хоћеш: пун сам дуга! Кад поплаћам дугове, онда ћу даривати цркву. — „Али, Виљеме, та Богу си више дужан него ли икоме другом.“ — Та јесам, јесам, али ме он не гања као други веровници!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

32. ПРЕДСТАВА

У ПРЕТПЛАТИ 19.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 20. ФЕБРУАРА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ЛЕКО Д ПУНИЦА.

ШАЉИВА ИГРА 1. У РАДЊИ, ПО ШПАНСКОМ ОД ДОН МАНУЈЕЛА ХУАНА ДИЈАНЕ ПРЕРАДИО ЛАУШ, БРАЉ
БАВАРСКИ, С НЕМАЧКОГ ПРЕВЕО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

О С О Б Е:

Федерико, шпански племић	Недељковић.
Маријана, његова жена	Ј. Хаџићева.
Долорес, њена мати	Ј. Поповићева.
Дона Леонсија, маријанина баба	Ј. Маринковићева.
Дон Клето де Сангрето, кућевни лекар леонсијин	Зорић.
Рафајел, федериков пријатељ	Лукић.
Хуан, федериков слуга	Соколовић.

Збива се у Толеду године 1863.

ЗА ТИМ:

ФРАНЦУСКО-ПРУСКИ РАТ.

ШАЉИВА ИГРА У 1. РАДЊИ, НАПИСАО Б. ТРИФЕОВИЋ.

О С О Б Е:

Петровић, грунтар	Суботић.	Поповић, званичник у миру	Зорић.
Ката, његова жена	Ј. Поповићева.	Јеца, његова жена	Ј. Маринковићева.
Марија, његова кћи	Ј. Маринковићева.	Милан, њихов син	Станчић.

Збива се у петровићевој кући у почетку француско-пруског рата.

У четвртак 22. фебруара: „ИЗБИРАЧИЦА“. Шаљива игра у 3 чина, с певањем, од К. Трифковића.

Између првога и другогa комада свираће позоришни свирачки збор увод у балфеову оперу: „Циганка.“

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Од „Зборника позоришних дела“ изашло је до сад пет свезака. У првој је свесци „Школски надзорник, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“ и „Француско-пруски рат“, у четвртој „Крајева сеја“ а у петој „Максим Црнојевић.“ Прве две свеске стоје 20 новч., трећа 30 новч. четврта 50 новч., а пета 40 новч. а. вр.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.